Шарттуу багыныңкы сүйлөм

Мугалим:Рыскелдиева А.З.

Суроо бер

- **Мисалы:**
- **Сүрөт элге жакса , мен өзүмдү бактылуу деп эсептеймин.**
- **Шагылы болбой , зоо болбойт.**

- *Шарттуу багыныңкы баш сүйлөмгө карата натыйжанын чыгышына тиешелүү болгон шартты билдирип, эмне болот?, эмне болбой?, кантсе ? деген суроолорго жооп берет*
- **Эмне болсо?, эмнеси болбой?**

Шарттуу багыныңкы сүйлөм

- Баш сүйлөмдө ойдун орундалуу же орундалбай калуу жана анын орундалышына күмөндүү, божомол шарттын билдирген **багыныңкы сүйлөм шарттуу багыныңкы сүйлөм деп аталат.**

- **Мааниси боюнча баш сүйлөмгө карата кантсе? , эмне кылса?, эмне болгондо?, кандай болгондо? деген суроолорго жооп берет.**

Айырмачылыгын табабыз

Кутман үйдөн келсе, биз Чыңгыздыкына барабыз.	Кутман үйдөн келе жатса, биз алдынан достору чыгат.
Жаан басылбай, биз экскурсияга барбайбыз.	Жаан басылбай , биз экскурсияга барбай калдык.

Айырмачылыгын табабыз

Кутман үйдөн келсе, биз Чыңгыздыкына барабыз.	***Эмне болсо биз Чыңгыздыкына барабыз? Кутман үйдөн келсе*** **Шарттуу багыныңкы сүйлөм**
Кутман үйдөн келе жатса, алдынан достору чыгат.	Качан алдынан достору чыгат? Кутман үйдөн келе жатса **Мезгил багыныңкы сүйлөм**
Жаан басылбай, биз экскурсияга барбайбыз.	Эмне үчүн биз экскурсияга барбайбыз? Жаан басылбай- **шарттуу багыныңкы сүйлөм**
Жаан басылбай , биз экскурсияга барбай калдык.	Эмне үчүн биз экскурсияга барбай калдык? Жаан басылбай **Себеп багыныңкы сүйлөм**

АЙЫРМАЧЫЛЫГЫ

Шарттуу багыныңкы сүйлөм	
Суроолорго жооп бериши	
Баш сүйлөмдүн баяндоочтору ар кандай чактарында турушу жагынан айырмаланат.	**Баш сүйлөмдүн баяндоочтору келер чакта турушу керек**
Эгерде баш сүйлөмдүн баяндоочтору өткөн чакта же учур чакта турса, анда багыныңкы сүйлөм шартты билдирбей калат.	

Шарттуу багыныңкы сүйлөм маанилери боюнча бөлүнөт.

1. Реалдуу	Эгер мен Азиздин ручкасын алып алсам, ал мени эбак чийкилей мүлжүп коймок. Кыбыраган желге эгин термелсе, болсо, тырс этип даны түшүп жатканы байкалат.
2. Реалдуу эмес	Алдагы колуң менен желкесине бир алкыган болсоң, көсөө эгиңе сакал чынгат беле ыя!
3. Божомолдуу түрү	Чындап иштегим келсе барбы, бүт мектепти тазалап эле коёт элем.

- Са мүчөсү көп колдонгон мисалдар

Багыныңкы сүйлөм түрү	
Себеп	Муздак суу тийсе, тиштери сынып кетчүдөй зырыкырайт
Мезгил	Кечээ Аман машыгууга барса, астынан баягы досу кезиккен.
Каршы	Бири барабыз дешсе, башкасы барбоого тырышты.
Салыштырма	Мына бу бакты күндүн нуру кандай гүлдөтсө, Самира да калссты ошондорй гүлдөттү.
Орун	Касй жерде той болсо, Арслан ошол жерде болот.
Өлчөм	Айжаркын сабактан канчалык калбай келсе, ошончолук ийгилик болот.